

Staatsexamen VMBO KB

2022

tijdvak 1

dinsdag 10 mei

13.30 – 15.00 uur

Maatschappijleer (gemeenschappelijk deel)

College-examen schriftelijk

- 1p 1 Jongeren worden in hun ontwikkeling op verschillende manieren beïnvloed. Eén daarvan heet identificatie. Wat wordt bedoeld met identificatie?
- A Dat jongeren hun gedag aanpassen als ze door hun omgeving worden beloond.
 - B Dat jongeren hun gedrag aanpassen, omdat ze bepaalde kenmerken van zichzelf herkennen bij anderen.
 - C Dat jongeren onafhankelijk willen zijn en zich juist niet laten beïnvloeden door hun omgeving.
 - D Dat jongeren zich in de puberteit willen afzetten tegen het gedrag van hun ouders.
- 1p 2 Welke zin is **onjuist**?
- A Gedrag is voornamelijk aangeboren.
 - B Gedrag, van 'bekende' mensen, wordt makkelijk overgenomen.
 - C Het aanleren van waarden maakt deel uit van het socialisatieproces.
 - D Socialisatie is iets wat je hele leven gebeurt.
- 1p 3 Als in een vriendengroep de regel is dat niets wat de groep vertrouwelijk bespreekt, wordt doorverteld aan anderen, dan is hier sprake van:
- A een norm, die bij iedere vriendengroep hoort.
 - B een norm, die hoort bij de waarde betrouwbaarheid.
 - C een waarde, bij de norm dat iedereen zich aan die afspraak houdt.
 - D een waarde, bij de norm eerlijkheid.
- 1p 4 Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
Leerling Mehmet zegt: "Het socialisatieproces stopt aan het einde van de middelbare school."
Zijn klasgenoot Abukar zegt: "Dit is
- I niet juist, omdat het ook gaat om beïnvloeding door anderen en dat heb je een leven lang."
 - II juist, omdat er daarna geen leraren meer zijn waar je naar moet luisteren."
- A Alleen stelling I is juist.
 - B Alleen stelling II is juist.
 - C Stelling I en II zijn beide juist.
 - D Stelling I en II zijn beide onjuist.
- 1p 5 Als bij **eerlijkheid** hoort 'niet liegen', dan hebben we het over de maatschappijleerbegrippen:
- A aangeboren en aangeleerd
 - B belangen en belangengroepen
 - C macht en gezag
 - D waarde en norm

- 1p 6 Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
- I Een subcultuur kan helemaal losstaan van een dominante cultuur.
 - II Sommige subculturen zijn trendgevoelig. Bijvoorbeeld, als bepaalde kleding in de mode is, dan kan je dit bij subculturen terugzien.
- A Alleen stelling I is juist.
 - B Alleen stelling II is juist.
 - C Stelling I en II zijn beide juist.
 - D Stelling I en II zijn beide onjuist.
- 1p 7 Klimaatverandering is een bekend maatschappelijk probleem in de 21^e eeuw. Wat is **geen** kenmerk van dit maatschappelijk probleem?
- A De mensen hebben verschillende meningen over het oplossen van het klimaatprobleem.
 - B De overheid bemoeit zich met het oplossen van het probleem.
 - C De politiek ziet klimaatverandering vooral als een persoonlijk probleem.
 - D In de media komen we veel berichten tegen over het klimaatprobleem.
- 1p 8 Individuele en collectieve belangen kunnen met elkaar botsen. Welke van de onderstaande combinaties zijn mogelijk een belangentegenstelling?
- 1 beroepssoldaat – vrede en veiligheid als de kern van het overheidsbeleid
 - 2 het drinken van alcohol – hogere leeftijdsgrens voor alcoholconsumptie
 - 3 hoge cijfers op school – goede onderwijzers voor de klas
 - 4 zwart werken – inkomstenbelasting moeten betalen
- A combinatie 1 en 2
 - B combinatie 2 en 3
 - C combinatie 2 en 4
 - D combinatie 3 en 4
- 1p 9 Werknemers en werkgevers hebben niet alleen tegengestelde belangen, maar ook tegengestelde machtsmiddelen. Welke combinatie is juist?
- A Werknemers hebben het machtsmiddel aantal en werkgevers het machtsmiddel geld.
 - B Werknemers hebben het machtsmiddel kennis en werkgevers het machtsmiddel aantal.
 - C Werknemers hebben het machtsmiddel lichamelijke kracht en werkgevers het machtsmiddel status.
 - D Werknemers hebben het machtsmiddel status en werkgevers het machtsmiddel functie.

- 1p 10 Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
- I Het gedrag van mensen wordt voor een groot deel bepaald door geschreven regels.
 - II Het gedrag van mensen wordt ook voor een belangrijk deel bepaald door ongeschreven regels.
- A** Alleen stelling I is juist.
B Alleen stelling II is juist.
C Stelling I en II zijn beide juist.
D Stelling I en II zijn beide onjuist.
- 1p 11 Sociale controle is:
- A** negatief en hoort bij de dominante cultuur.
 - B** positief en hoort bij een subcultuur.
 - C** positief of negatief en is niet cultuurgebonden.
 - D** positief of negatief en is een vorm van discriminatie.
- 1p 12 Op de arbeidsmarkt is sprake van sociale ongelijkheid. Wat bedoelen we daarmee?
- A** Dat er niet genoeg sociale banen zijn voor iedereen die dat wil.
 - B** Dat het niet sociaal is dat sommige mensen meer verdienen dan anderen.
 - C** Dat niet iedereen dezelfde kansen heeft om een baan te vinden.
 - D** Dat ongelijkheid mensen sociaal maakt op de arbeidsmarkt.
- 1p 13 Wie bedoelen we in Nederland met 'de overheid'?
- A** Alle mensen die in Den Haag werken.
 - B** Alle politici en ambtenaren in Nederland.
 - C** De beroepsbevolking van Nederland.
 - D** De mensen in Nederland die stemrecht hebben.
- 1p 14 De overheid kan subsidie verstrekken aan hulporganisaties om verschillende redenen. Welke voorbeelden zijn juist?
De overheid verstrekt subsidies aan hulporganisaties die zich bezighouden met:
- 1 het isoleren van bepaalde bevolkingsgroepen in de samenleving.
 - 2 het meer laten meedoen van eenzame ouderen in de samenleving.
 - 3 het promoten van het lidmaatschap van een politieke partij.
 - 4 het realiseren van een goede band tussen etnische groepen.
- A** 1, 2 en 3 zijn juist.
B 2, 3 en 4 zijn juist.
C Alleen 1 en 3 zijn juist.
D Alleen 2 en 4 zijn juist.

- 1p 15 Een juist voorbeeld van een ongeschreven regel is:
- A als je bij handbal een overtreding maakt, krijg je een straf.
 - B als je een vliegreis maakt, neem je je paspoort/ID mee.
 - C als je hard rijdt en wordt geflitst, krijg je een bekeuring.
 - D als je iemand onbedoeld hebt beledigd, maak je excuses.
- 1p 16 Welk antwoord is juist als het gaat om de volgende twee groepen? Het CDA en WNF (Wereld Natuur Fonds).
- A Het CDA is een actiegroep en het WNF een belangengroep.
 - B Het CDA is een belangengroep en het WNF een politieke partij.
 - C Het CDA is een politieke partij en het WNF een pressiegroep.
 - D Het CDA is een pressiegroep en het WNF een actiegroep.
- 1p 17 Kenmerken van een belangengroep zijn:
- A actievoeren voor een eenmalig doel en regels maken.
 - B de politiek beïnvloeden en mensen vertegenwoordigen.
 - C opkomen voor belangen en reclame maken.
 - D regels maken en de media beïnvloeden.
- 1p 18 Bij welke politieke stroming kom je vooral uitingen van nationalisme tegen?
- A ecologische stroming
 - B extreemrechts
 - C liberale stroming
 - D sociaaldemocratische stroming
- 1p 19 Politieke besluiten zijn in Nederland vaak het gevolg van een compromis. Wat bedoelen we daarmee?
- A Dat besluiten uitgesteld worden, omdat niemand een beslissing wil nemen.
 - B Dat de besluiten uiteindelijk door één partij moeten worden genomen.
 - C Dat de betrokken partijen iets moeten toegeven om tot een besluit te komen.
 - D Dat na een lange discussie de winnaar met een oplossing komt.
- 1p 20 In welke situatie is er sprake van discriminatie?
- A De vrouw die had gesolliciteerd naar de filmrol van Willem van Oranje werd afgewezen.
 - B Het bedrijf nodigt alleen sollicitanten uit met een Nederlandse achternaam.
 - C Het televisieprogramma is bedoeld voor kijkers van 18 jaar en ouder.
 - D Jongeren krijgen in hun eerste baan bijna altijd een tijdelijke aanstelling.

Tekst 1

Spraakverwarring in de binnenvaart

- I Taalproblemen zouden steeds vaker aanvaringen in de binnenvaart veroorzaken. Het aantal aanvaringen en ongelukken in de binnenvaart groeit sinds 2014 en steeds vaker zijn taalproblemen van schippers de oorzaak. Scheepvaartorganisaties zijn daarom voor het invoeren van Engels als officiële voertaal in de binnenvaart.
- II Gemiddeld één keer per week vindt er in Nederland of omliggende landen een aanvaring plaats tussen twee binnenvaartschepen. Bijna de helft van die aanvaringen is het gevolg van miscommunicatie of een taalprobleem, bleek eerder uit een onderzoek.
- III De binnenvaart kent op dit moment geen vaste spreektaal. Schippers communiceren in de taal van het land waar zij op dat moment varen. De gewoonte is dat als zij die taal niet kunnen spreken, de voertaal Duits is. Dat komt doordat de meeste binnenvaartschepen op het traject Nederland-Duitsland-Zwitserland varen. Het gaat daarbij niet alleen om communicatie tussen schepen onderling, maar ook om communicatie met medewerkers van havens en sluisen.
- IV Door personeelsgebrek staan steeds meer buitenlandse werknemers aan het roer van schepen. Dat zijn vooral mensen uit Oost-Europa en tegenwoordig ook uit de Filipijnen. Bas Struijk van belangenorganisatie 'Schuttevaer' vindt daarom dat één spreektaal, het Engels, beter aansluit op de praktijk. Ook de Nationale Nautische Verkeersdienst Opleiding (NNVO) voor de scheepvaart vindt dat Engels zo snel mogelijk als spreektaal moet worden gebruikt.

Vrij naar: NU.nl

- 1p 21 In alinea IV wordt gesproken over personeelsgebrek. Dit is:
- A een maatschappelijk probleem, omdat het veel mensen aangaat.
 - B een maatschappelijk probleem, omdat er verschillende meningen over de oplossing bestaan.
 - C geen maatschappelijk probleem, omdat de media niet geïnteresseerd is.
 - D geen maatschappelijk probleem, omdat het niet door de overheid hoeft te worden opgelost.
- 1p 22 In alinea III van de tekst staat: "Als zij die taal niet kunnen spreken, de voertaal Duits is". Het spreken van Duits is hier:
- A een fatsoensnorm
 - B een geschreven regel
 - C een ongeschreven regel
 - D een wettelijke regel

- 1p 23 In tekst 1 komen veel verschillende belangen voor.
Wat is een belang?
- A Een regel die bij een waarde hoort.
 - B Een voordeel dat je ergens bij hebt.
 - C Een vooroordeel dat je ergens bij hebt.
 - D Hetzelfde als een waarde.
- 1p 24 In alinea III hebben ze het over een vaste spreektaal.
Dit is een:
- A eigenbelang (zodat je anderen kan verstaan).
 - B gemeenschappelijk belang (goed voor de schippers en de andere betrokkenen).
 - C individueel belang (goed voor de schipper).
 - D tegengesteld belang (tussen de schippers en de andere betrokkenen).
- 1p 25 'Schuttevaer' is hier de belangenorganisatie.
Welk machtsmiddel kan deze belangenorganisatie het best inzetten?
- A Het in de krant zetten (machtsmiddel toegang tot de media).
 - B Overleg plegen met de havenautoriteiten en sluizen (machtsmiddel kennis).
 - C Staken (machtsmiddel aantal).
 - D Verplicht stellen van het kennen van de Engels taal (machtsmiddel functie/positie).
- 1p 26 De taal die je spreekt is een cultuurkenmerk.
Welke opsomming bestaat nog meer uit cultuurkenmerken?
- A feestdagen, geloof en lichaamslengte
 - B huilen, denken en paardrijden
 - C lopen, fietsen en zingen
 - D tradities, muziek en kunst
- 1p 27 Alinea II (van tekst 1) gaat over taalproblemen/miscommunicatie. (Het elkaar niet verstaan/begrijpen.)
Welke opmerking (over alinea II) is juist?
- A Dit soort taalproblemen zijn alleen maar aangeboren.
 - B Dit soort taalproblemen zijn alleen maar aangeleerd.
 - C Dit soort taalproblemen zijn meer aangeboren dan aangeleerd.
 - D Dit soort taalproblemen zijn zowel aangeleerd als aangeboren.

- 1p 28 Sommige problemen zijn tijd- groeps- of plaatsgebonden. Welke opmerking, naar aanleiding van tekst 1, is juist?
- A Het probleem miscommunicatie is beroep/beroepsgroep gebonden, omdat dit een typisch probleem is voor de binnenvaart.
 - B Het probleem miscommunicatie is plaatsgebonden, omdat het in Nederland voorkomt.
 - C Het probleem miscommunicatie is tijdgebonden, omdat het dit jaar is gebeurd.
 - D Het probleem miscommunicatie is zowel tijd- als plaatsgebonden, omdat het in Nederland was en er een jaartal in de tekst staat.
- 1p 29 Schipper of zeeman wordt vaak gezien als jongens- / mannenberoep. Welk woord past bij deze stelling/denkwijze?
- A aangeboren eigenschappen
 - B rolmodel
 - C rolpatroon
 - D sociale controle

Tekst 2

Eline (14) is nu al zelfstandig ondernemer en rijdt rond op eigen ijsbakfiets

- I Het komt zelden voor: een 14-jarig meisje op de stoep bij de Kamer van Koophandel. Het ondernemershart van Eline Fokker uit het Drentse Sleen kon niet langer wachten. Met haar bedrijfje 'Zinin' fietst ze op haar ijsbakfiets rond om Italiaans schepijs in de buurt te verkopen. "Ik wil zelf dingen beslissen en juist niet gezegd worden wat ik moet doen."
- II Een economeles over zelfstandig ondernemen deed wonderen voor de derdejaars vwo-leerling. "Ik ga helemaal op in het idee om iets neer te zetten zoals ik het graag wil", vertelt ze.
Het ijs verkopen heeft ze niet van een vreemde. "Mijn vader heeft vroeger ook ijsjes verkocht op zijn brommer. Al snel was het idee geboren om zelf ook ijs te verkopen, maar dan met de fiets."
- III Na haar middelbare school wil Eline bedrijfskunde gaan studeren. Niet getreurd, want 'Zinin' verdwijnt niet. "Mijn broertje wil het graag overnemen als ik mij ga storten op een studie." Zelf hoopt ze ooit meerdere ondernemingen, het liefst restaurants, te hebben.
Vrij naar: Dagblad van het Noorden

- 1p 30 Eline wordt in dit artikel neergezet als een jonge, enthousiaste ondernemer die met een origineel idee nu al succesvol is. Dat de media haar op deze manier beschrijven noemen we:
- A beeldvorming
 - B rolpatroon
 - C selectieve waarneming
 - D stereotypering
- 1p 31 Eline wil graag ondernemer worden. Haar ondernemershart kan niet langer wachten en ze wil graag zelf dingen beslissen. Bij welke politieke stroming sluiten haar uitspraken het beste aan?
- A de christendemocratische stroming
 - B de ecologische stroming
 - C de liberale stroming
 - D de sociaaldemocratische stroming
- 1p 32 De vader van Eline heeft vroeger ook ijsjes verkocht op zijn brommer, dus zij heeft het niet van een vreemde. Welke term past hier het beste bij?
- A normbesef
 - B ongeschreven regels
 - C sociaal milieu
 - D sociale controle
- 1p 33 Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
- I Als je minderjarig bent en een eigen bedrijf hebt, hoef je niet meer naar school.
 - II Als het broertje van Eline zelf ook een bedrijfje gaat beginnen heet dat imitatie.
- A Alleen stelling I is juist.
 - B Alleen stelling II is juist.
 - C Stelling I en II zijn beide juist.
 - D Stelling I en II zijn beide onjuist.
- 1p 34 Eline is een derdejaarsleerling op het vwo. Is haar opleidingsniveau van invloed op haar maatschappelijke positie?
- A Ja, want hoe hoger je opleidingsniveau, hoe meer kans je maakt op een hogere maatschappelijke positie.
 - B Nee, want je maatschappelijke positie heeft alleen maar te maken met hoeveel geld je verdient.
 - C Ja, want zij is nu al ondernemer en ondernemers hebben altijd een hoge maatschappelijke positie.
 - D Nee, want je maatschappelijke positie is afhankelijk van hoeveel geld je ouders hebben.

- 1p **35** Eline wil later meerdere ondernemingen hebben. Als zij succesvol wordt zal zij stijgen op de maatschappelijke ladder. Hoe noemen we het stijgen (of dalen) op de maatschappelijke ladder?
- A** beeldvorming
 - B** identificatie
 - C** sociale mobiliteit
 - D** sociale verschillen
- 1p **36** Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
- I** Het ondernemerschap en de zelfstandigheid van Eline en haar streven om baas te worden van meerdere ondernemingen is een goed voorbeeld van emancipatie.
 - II** Vroeger was het veel lastiger voor vrouwen om een eigen onderneming te starten, omdat normen en waarden die daarbij een rol spelen, tijdgebonden zijn.
- A** Alleen stelling I is juist.
 - B** Alleen stelling II is juist.
 - C** Stelling I en II zijn beide juist.
 - D** Stelling I en II zijn beide onjuist.
- 1p **37** Sommige mensen die de situatie van Eline goed kennen, vinden haar als 14-jarige nog veel te jong om als zelfstandig ondernemer te gaan werken. Deze uitspraak is gebaseerd op een:
- A** feit
 - B** mening
 - C** stereotypering
 - D** vooroordeel

Tekst 3

Eén ster voor het Zwarte Woud

- I “Het is koud”: een Tripadvisor-gebruiker heeft aan drie woorden genoeg om de Zuidpool te beoordelen. Hij geeft het één ster, want het was daar erg koud en dat viel tegen. “Draag daar thermisch ondergoed”, geeft deze gebruiker de toekomstige bezoekers van het gebied als tip mee.
- II Bijna alles kan tegenwoordig beoordeeld worden en/of een rating krijgen op websites als Google, Amazon of Tripadvisor. Zo blijken mensen niet alleen keihard te oordelen over winkels, restaurants of hotels, maar ook over wereldberoemde natuurgebieden als de Zuidpool of het Zwarte Woud. Dat laatste krijgt op Google slechts één ster van een gebruiker, omdat deze alleen maar bommen zag en dat was saai.
- III Zelfs de Niagarawatervallen moeten eraan geloven. Een gebruiker geeft deze beroemde watervallen één ster met de mededeling: “Sorry, ik wil niet onbeleefd zijn, maar ik denk niet dat deze watervallen zo adembenemend zijn. Het is alleen maar een heel oude waterval van duizenden jaren oud.”
- IV Sommige mensen voelen zich klein en onbelangrijk als ze geconfronteerd worden met een natuurwonder of een belangrijk kunstwerk. Anderen denken: “Jij mag dan wel wereldberoemd zijn, maar ik kan jou recenseren, ik kan jou een toontje lager laten zingen, want ik kan jou één ster geven.” De één-ster-recensie is het ultieme wapen van de onbelangrijke mens. Via het toetsenbord ben je dan het natuurwonder toch de baas.

Vrij naar: www.NRC.nl

- 1p 38 Het geven van beoordelingen, likes en dislikes, is een relatief nieuw verschijnsel. Welke invalshoek past hier het beste bij?
- A de politiek-juridische invalshoek
B de sociaal-culturele invalshoek
C de sociaal-economische invalshoek
D de veranderings- en vergelijkende invalshoek
- 1p 39 Bij het geven van sterren aan een hotel, restaurant of natuurgebied maak je gebruik van het machtsmiddel:
- A functie
B geld
C kennis
D lichamelijke kracht

- 1p 40 Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
Het geven van sterren zou je ook kunnen doen aan personen. Toch ligt hier voor sommige mensen een grens. Deze grens
- I is een geschreven regel en staat in de grondwet.
 - II is een ongeschreven regel, omdat sociale media te nieuw is en er daardoor nog geen geschreven regels voor zijn.
- A** Alleen stelling I is juist.
 - B** Alleen stelling II is juist.
 - C** Stelling I en II zijn beide juist.
 - D** Stelling I en II zijn beide onjuist.
- 1p 41 Het geven van sterren aan bijvoorbeeld een hotel of restaurant raakt ook personen. Mensen met klachten over het personeel kunnen heel hard zijn. Wie is verantwoordelijk voor het geplaatste oordeel?
- A** De gebruiker, want die schreef het.
 - B** De overheid, want die staat het gebruik van internet op deze manier toe.
 - C** De website, want die maakt een oordeel mogelijk.
 - D** Het beoordeelde object, want als die er niet was dan werd het ook niet beoordeeld.
- 1p 42 Het schrijven van een beoordeling gebeurde vroeger alleen door experts op een bepaald gebied. Tegenwoordig kan iedereen expert zijn en zijn/haar mening publiceren op het internet. Wat is een voordeel van hoe dit tegenwoordig gaat?
- A** Dat de beoordeelde of andere gebruiker een reactie kan terugschrijven. Er is hoor en wederhoor. Je leest dus eerlijke informatie.
 - B** De informatie kan worden gelezen door heel veel mensen en dus is ze waar.
 - C** Dat iedereen zijn/haar mening kan geven en ieders mening is even waardevol.
 - D** Dat mensen vaak anoniem posten en dan doen ze extra hun best goede informatie door te geven.
- 1p 43 Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
- I Als je ziet dat er aan een object veel negatieve beoordelingen zijn gegeven, dan is er sprake van beeldvorming.
 - II Het geven van weinig sterren aan een hotel kan negatief zijn voor die zaak.
- A** Alleen stelling I is juist.
 - B** Alleen stelling II is juist.
 - C** Stelling I en II zijn beide juist.
 - D** Stelling I en II zijn beide onjuist.

- 1p **44** Welke van de volgende stellingen is juist of onjuist?
- I Door de mogelijkheid te geven om objecten te beoordelen helpen Google, Amazon en Tripadvisor mee met het meer democratisch maken van de samenleving.
 - II Het anoniem beoordelen van objecten werkt misbruik in de hand.
- A** Alleen stelling I is juist.
B Alleen stelling II is juist.
C Stelling I en II zijn beide juist.
D Stelling I en II zijn beide onjuist.
- 1p **45** Soms wijzen politici op de 'gevaren van internet'. Welke rol nemen deze politici dan op zich? Kies de juiste voorbeelden.
- I dictator
 - II opvoeder
 - III rolmodel
 - IV voorlichter
- A** I, II en IV zijn juist.
B I, III en IV zijn juist.
C II, III en IV zijn juist.
D Alleen II en IV zijn juist.